

PRÁVNÁ OCHRANA NA ZAMEDZENIE RASIZMU A INTOLERANCIE

**Monika MAČKINOVÁ - Tomáš PLANKA - Mária ČULENOVÁ
Melinda ČAKAROVÁ**

LEGAL PROTECTION TO PREVENT RACISM AND INTOLERANCE

Abstrakt

Cieľom sociálnej prevencie je predchádzať všetkým sociálno-patologickým javom. Ak sa týmto javom predchádzať nedá, snažíme sa ich včasne odhaliť a eliminovať, alebo aspoň zabrániť ich ďalšiemu rozmáhaniu a napredovaniu. Medzi tieto sociálno-patologické javy patrí napríklad rasizmus, intolerancia, diskriminácia, rasovo orientované násilie a mnoho iných javov. V záujme eliminácie sociálnej prevencie bolo prijatých mnoho zákonov na predchádzanie rasizmu a intolerancie. Uzatvorené boli rôzne pakty a dohovory, ktoré majú zaručovať práva každému bez rozdielu a tak predchádzať rasizmu, intolerancii, diskriminácii a ďalším neželaným javom.

Kľúčové slová

Rasizmus. Intolerancia. Právna ochrana. Extrémistické skupiny.

Abstract

The aim of social prevention is to prevent all socio-pathological phenomena. If these phenomena cannot be prevented, we try to detect and eliminate them early on, or at least to prevent their further growth and progress. These socio-pathological phenomena include, for example, racism, intolerance, discrimination, racially-oriented violence and many other phenomena. In order to eliminate social prevention, many laws have been adopted to prevent racism and intolerance. Various covenants and conventions have been concluded to guarantee the rights of everyone without distinction and thus prevent racism, intolerance, discrimination and other undesirable phenomena.

Key words

Racism. Intolerance. Legal protection. Extremist groups.

Úvod

Právnu ochranu voči sociálno-patologickým javom môžeme rozdeliť na viacero stupňov. Prvým stupňom sú celosvetové medzinárodné deklarácie a pakty, ktoré sú platné pre všetkých. Takouto deklaráciou je napríklad Všeobecná deklarácia ľudských práv, je platná pre všetkých bez rozdielu. Druhým stupňom právnej ochrany sú deklarácie, pakty, dohody a ustanovenia, ktoré sú platné a záväzné len pre krajiny, ktoré sú členmi tejto dohody, alebo pre krajiny, ktoré sa nachádzajú v určitom celku, ktorý tieto zásady prijal. Sú to napríklad deklarácie platné len pre európske krajiny, alebo deklarácie prijaté Európskou úniou. Príkladom môže byť Európska sociálna charta.

Posledným, tretím stupňom takejto právnej ochrany, sú zákony, ktoré zaručujú rovnaké práva a prístup ku všetkým bez rozdielu. Sú to zákony každého štátu, príkladom tretieho stupňa právnej ochrany je zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), tento zákon je platný len v Slovenskej republike.

1. Medzinárodná právna ochrana

Medzi prvé medzinárodné dohovory a pakty, ktoré zaručujú práva všetkým ľuďom, patrí Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie z roku 1965. Rok po prijatí tohto dohovoru bol prijatý Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z 16. decembra 1966, pakt je prijatý v zákone č. 120/1976 Zb. „Štáty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú, že zaručia, že práva formulované v tomto pakte sa budú uskutočňovať bez akéhokoľvek rozlišovania podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania národnostného a sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.“ (Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, časť II, článok 2).

Spolu s týmto paktom bol toho istého dňa aj roku prijatý Medzinárodný pakt o občiansky a politických právach. Tento pakt sa vyjadruje o ľudských právach nasledovne: „Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou paktu, sa zaväzuje rešpektovať práva uznané v tomto Pakte a zabezpečiť tieto práva všetkým jednotlivcom na svojom území podliehajúcim jeho jurisdikcii bez akéhokoľvek rozlišovania podľa rasy, farby, pohlavia, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.“ (Medzinárodný pakt o občiansky a politických právach, časť II, článok 2).

Zvláštna pozornosť sa venovala diskriminácii na základe pohlavia. Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979 sa venoval právnemu ošetreniu a zabezpečeniu

rovnakého postavenia žien a mužov. „Štáty, zmluvné strany, budú vo všetkých oblastiach, osobitne v politickej, sociálnej, hospodárskej a kultúrnej oblasti, prijímať všetky príslušné opatrenia, vrátane legislatívnych opatrení, na zabezpečenie plného rozvoja a povznesenia žien s cieľom zaručiť im uplatňovanie a využívanie ľudských práv a základných slobôd na základe rovnoprávnosti s mužmi.“ (Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť I, článok 3).

Vyššie spomínané dohovory a pakty sú celosvetovo platné a práva ktoré zaručujú sú neodňateľné. Tieto dohovory a pakty boli zostavené, odsúhlasené a podpísané, väčšinou štátov sveta. Aby sme ale len nespomínali celosvetové medzinárodné dohovory a pakty, uvedieme aj Európske dohovory, ktoré sú platné pre Európske krajiny.

2. Európska právna ochrana

Pre európske krajiny je záväzných a platných niekoľko dohovorov a paktov, ktoré sa týkajú ľudských práv a slobôd. Medzi prvé a najznámejšie európske dohovory patrí Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tento dohovor bol prijatý 4. novembra 1950 v Ríme. O slobode a zákaze diskriminácie sa vyjadruje v tomto zmysle. „Užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.“ (Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, časť I, článok 14)

Medzi pomerne novšie európske dohovory sa zaraďuje Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín z roku 1995. Tento dohovor pojednáva o právach všetkých rasových menšín a zakazuje diskrimináciu na základe príslušnosti k menšine. „Strany sa zaväzujú zaručiť osobám patriacim k národnostným menšinám právo rovnosti pred zákonom a rovnakú ochranu zo zákona. V tomto ohľade sa zakazuje akákoľvek diskriminácia založená na príslušnosti k národnostnej menšine.“ (Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, časť II, článok 4)

Európska sociálna charta z roku 1996 sa taktiež radí medzi novšie deklarácie a ustanovenia. Táto charta hovorí, okrem iného, aj o rovnosti a zákaze diskriminácie medzi pohlaviami. „Všetci pracovníci majú bez diskriminácie podľa pohlavia právo na rovnaké príležitosti a na rovnaké zaobchádzanie v záležitostiach zamestnania a povolania“ (Európska sociálna charta, časť I, článok 20)

Európsky dohovor o občianstve sa zase venuje zákazu diskriminácie občanov podľa odlišností. „Normy zmluvného štátu týkajúce sa občianstva nebudú obsahovať rozdiely ani zahŕňať prax, ktoré predstavujú diskrimináciu na základe pohlavia, náboženstva, rasy, farby alebo národného, alebo etnického pôvodu. Každý zmluvný štát sa bude riadiť princípom nediskriminácie svojich občanov, či sa stali jeho občanmi narodením alebo nadobudli občianstvo neskôr.“ (Európsky dohovor o občianstve, časť II, článok 5)

Dohovorov týkajúcich sa práv a slobôd je omnoho viac. Uviedli sme len niektoré zo základných dohovorov, ktoré sa podieľali na tvarovaní zákonov samotných štátov. Ďalej uvedieme samotné zákony Slovenskej republiky, ktorá zabezpečujú právnu ochranu rasizmu a intolerancie.

3. Právna ochrana v Slovenskej republike

Pre Slovenskú republiku ako pre člena Organizácie spojených národov a člena Európskej únie sú vyššie spomínané dohovory, pakty a ustanovenia záväzné. „Ústava v tejto časti deklaruje, že ratifikované a vyhlásené medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách majú v SR prednosť pred zákonmi SR, ak zabezpečujú väčší rozsah práv a slobôd, rovnako deklaruje slobodu a rovnosť všetkých ľudí v dôstojnosti a právach a neodňateľnosť, nescudziteľnosť, nepremlčateľnosť a nezrušiteľnosť základných práv a slobôd.“ (Kresák, 1997, s. 99).

Základné práva a slobody a ochranu pred rasizmom a diskrimináciou zabezpečuje aj ústava Slovenskej republiky. Ako uvádza Kresák a kolektív (1997, s. 99), „ústava zaručuje základné práva a slobody na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. V Slovenskej republike nemožno preto z týchto dôvodov nikoho poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.“

O zákaze diskriminácie a rasizmu hovorí zákon č. 85/2008 Z. z. zo 14. februára 2008, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov. Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone: „Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného

stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.“ (Zákon č. 85/2008 Z. z., § 2).

Predchádzaniu alebo následnému odstráneniu rasizmu, intolerancie a diskriminácie sa venuje sociálna prevencia. Takémuto predchádzaniu sociálno-patologických javov sa venujú aj rôzne dohovory, pakty a zákony, ktoré sa snažia právnou ochranou zabrániť týmto sociálno-patologickým javom. V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať príčinám vzniku týchto sociálno-patologických javov a podnetom, ktoré vedú k vytvoreniu rôznych extrémistických skupín spojených s týmito javmi.

4. Podnety k vzniku intolerancie a rasizmu

Podnety, ktoré spôsobujú vznik zárodkov diskriminácie, rasizmu, intolerancie a iných sociálno-patologických javov, sú častokrát nepatrné. Väčšinou sa jedná o úplne banálne impulzy, ktoré tieto zárodky vytvoria a časom prerastú do sociálno-patologických javov. Ako tvrdia Fischer a Škoda (2014, s. 29), „znalosť zdrojov a príčin vzniku a rozvoja sociálno-patologických javov je nevyhnutná pre účinnosť práce pri ich riešení. Otázka znalostí zdrojov a príčin sa úzko týka celkových možností práce s nositeľmi patologických vzorcov správania. Má význam pre výber metód a postupov prevencie, pre pôsobenie na tieto osoby a pre ich ovplyvňovanie (intervenciu).“

Impulzy, ktoré spôsobia vznik sociálno-patologických javov sú rôzne. „Deviantné a patologické jednanie vzniká vo vzťahu k spoločnosti. Súvislosť jeho vzniku s vplyvom a pôsobením spoločenských faktorov je zrejmá. Je tu však tiež otázka osobnosti jeho nositeľa. Sociálno-patologické správanie je v skutočnosti dôsledkom pôsobenia rady rôznych biopsychosociálnych faktorov.“ (Fischer – Škoda, 2014, s. 29) Najčastejšie sú to obyčajné predsudky, etnické predsudky, stereotypizácia, segregácia, ostrakizmus, obťažovanie, šikanovanie, ovplyvňovanie postojov a myslenia a mnohé iné.

Predsudky a etnické predsudky

Medzi najčastejšie spúšťače intolerancie, diskriminácie a častokrát aj rasizmu, patria predsudky. S predsudkami sa človek stretáva od skorého detstva. Vidí ich u svojich rodičov, ktorí zastávajú určité postoje a postupom času tieto postoje a názory samo preberá a zastáva. Pomocou obyčajných predsudkov voči iným ľuďom, často voči odlišným ľuďom, začína vznikať intolerancia. „Predsudok je negatívna podoba stereotypu. Je to predispozícia vnímať, cítiť a konať „proti“ a „preč“. Predsudok je postoj nepriateľstva, pri ktorom človeka hodnotíme negatívne len preto, že prináleží k určitej skupine.“ (Borošová, 2006, s. 10) Šišková a kolektív (2008), definujú predsudok ako fixovaný a popredu utvorený postoj, zvyčajne negatívny alebo

nepriateľský a zameraný na určitú skupinu v spoločnosti. Ako hovorí Semancová (2002), predsudok vzniká na základe myšlienok, ktoré pochádzajú z kľbka emócií a neúplných faktov. Často predsudok vzniká bez akéhokoľvek skutočného opodstatnenia, a tou istou metódou je potom zaslepene prijatý. Často sa objavuje rozdiel medzi nami a nimi. Predsudky môžu spôsobovať nepriateľské správanie voči danej skupine.

Odlišnou skupinou predsudkov sú etnické predsudky. „Etnické predsudky sú získané, naučené. Malé deti predškolského veku na celom svete sa hrajú s deťmi iných etnických skupín a pritom ich už v tejto etape vývinu vedia rozpoznať. V interakcii s členmi vlastnej skupiny deti postupne preberajú spoločenské stereotypy a sociálne normy, ktoré posilňujú alebo, naopak, oslabujú ich mieru tolerancie. Predpokladá sa, že ľudia so silnými predsudkami boli v detstve prísne vychovávaní, boli nútení potláčať všetky prejavy agresie a nepriateľstva voči rodičom. V dospelosti sú takí ľudia poslušní voči autoritám, sú konvenční, nepružní, poverčiví, ale tam, kde si to môžu dovoliť (napríklad na menšinových skupinách), odreagujú agresivitu.“ (Nakhlé, 1994 In Borošová, 2006, s. 10).

Stereotypizácia a segregácia

Stereotypizáciu môžeme v jednoduchosti definovať ako prisudzovanie jednej vlastnosti, väčšinou negatívnej, všetkým členom skupiny. „Stereotypy sú úsudky vychádzajúce z nedostatku faktov.“ (Semancová, 2002, s. 30) Znamená to teda posudzovanie celej skupiny podľa jednej vlastnosti a ignorovanie ostatných vlastností skupiny. Šišková a kolektív (2008), definujú stereotypizáciu ako hodnotenie účastníkov spoločenskej skupiny, ako by boli všetci rovnakí, a správanie sa k členom tejto skupiny, ako by nemali žiadne iné charakteristiky, ako skupinové.

„Stereotypy predstavujú neplatnú generalizáciu, nezohľadňujú individuálne rozdiely členov skupiny, sú subjektívnym a nepresným vnímaním skupiny. Od predsudkov sa líšia tým, že nutne neobsahujú negatívne a averzné tendencie. Ich funkcia spočíva v tom, že uľahčujú orientáciu v okolí, nakoľko veci zovšeobecňujú a zjednodušujú. Myšlienkovým základom stereotypov je presvedčenie, že istej veľkej skupine možno priradiť typický profil osobnosti, akýsi skupinový charakter.“ (Borošová, 2006. s. 9 – 10).

Segregáciu v pravom slova zmysle, definujeme ako vyčleňovanie osôb alebo skupín zo spoločnosti. Je to zámerné vylučovanie a oddeľovanie určitých osôb alebo skupín, na základe odlišností. Šišková a kolektív autorov (2008, s. 268) definujú segregáciu ako „oddeľovanie, vylučovanie, spravidla na základe rasových alebo iných diskriminačných opatrení.“ Pod

pojmom segregácia teda rozumieme zámerné vylúčenie jednotlivcov alebo skupín kvôli rase alebo iným odlišnostiam. Nejedná sa teda len o zanedbateľný impulz, ktorý spôsobí vznik intolerancie, ale už o počiatok samotnej intolerancie a rasizmu.

Žigmund a kolektív (2006, s. 16) opisujú segregáciu v tom zmysle, že to je „násilná separácia ľudí rozličných rás, náboženstiev alebo pohlavia, zvyčajne na úkor jednej skupiny. Oddelovanie, rozdeľovanie, diskriminačná prax a pod. Označenie procesu osídľovania a usídľovania ľudí, ktorí majú sociálne alebo iné podobné charakteristiky.“

Obťažovanie a šikanovanie

Obťažovanie môžeme laicky definovať ako úmyselné a nevhodné spoločenské správanie, s cieľom niekoho strápnovať, spôsobovať mu nepríjemnosti a pomocou toho, sa ho snažiť vyčleniť. Žigmund a kolektív (2006, s. 15) uvádzajú, že obťažovanie je „úmyselné správanie sa s cieľom zastrašiť alebo ponížiť iných, často mienené ako prostriedok na ich vylúčenie z komunity, organizácie alebo skupiny.“

Zákon hovorí o obťažovaní, ako o zaobchádzaní s jednotlivcom, ktoré jednotlivec môže právom pokladať za nepríjemné, nevhodné alebo urážlivé a ktorého zámerom či dôsledkom je, alebo môže byť znehodnotenie dôstojnosti tohto jednotlivca, či navodenie nepriateľského, ponižujúceho a zastrašujúceho prostredia, a ktorého strpenie sa dá považovať za podmienku na rozhodnutie alebo vykonanie práv a povinností plynúcich z právnych vzťahov. (Žigmund et al., 2006) Podľa tejto definície, ktorá vychádza zo zákona môžeme vidieť, že obťažovanie má veľa vecí spoločných so šikanovaním, a že obťažovanie je často začiatkom šikanovania. Borošová (2006, s. 46) definuje šikanovanie ako „konanie, ktorým jedna alebo viac osôb spôsobuje iným príkorie, núti ich k ponižujúcim úkonom, násilím obmedzuje ich slobodu a pod.“ Šikanovanie môžeme vo všeobecnosti definovať ako agresívne správanie, ktorého cieľom je prinútiť jednotlivcov alebo skupiny k požadovanému nevhodnému a ponižujúcemu správaniu. Je to „použitie fyzickej alebo početnej prevahy na ponižovanie iných, resp. útoku na ich postavenie alebo majetok.“ (Žigmund et al., 2006, s. 16.)

Na predchádzajúcich stranách sme definovali príčiny vzniku rasizmu, intolerancie, diskriminácie a iných sociálno-patologických javov. Uvádzali sme tiež rôzne úrovne právnej ochrany voči týmto nežiaducim javom. Ďalej sa budeme venovať a popíšeme rôzne extrémistické skupiny, ktoré vychádzajú, alebo sú spojené s rasizmom a intoleranciou.

5. Extrémistické skupiny súvisiace s rasizmom

Sociálno-patologické javy ako sú rasizmus, intolerancia a diskriminácia, sa aj napriek všetkým právnym ochranám a sociálnej prevencii, naďalej vyskytujú vo vysokej miere. S týmito sociálno-patologickými javmi sú v súčasnosti spojené viaceré extrémistické skupiny, ktorých cieľom a zmyslom je tieto javy, ideológie a postoje rozširovať a prezentovať. Všetky tieto extrémistické skupiny v minulosti vznikli tak, že vychádzali z ideológií rasizmu, intolerancie a diskriminácie. Patria sem skupiny ako fašisti, nacionalisti, punk, skinheads, anarchisti a iné. „Každá subkultúra mládeže je charakteristická svojou filozofiou, oblečením, hudbou, tancom, vonkajším zjavom a životným štýlom, ktorý členov jednotlivých subkultúr charakterizuje a navzájom odlišuje.“ (Pétiová, 2017, s. 39).

Ako príklad informovanosti verejnosti o daných extrémistických skupinách, uvádzame tabuľku od Pétiovej. Pozornosť bola venovaná niekoľkým subkultúram, a cieľom prieskumu nebolo len zistiť nakoľko je verejnosť informovaná, ale aj aká je účasť respondentov v týchto skupinách na základných a stredných školách. (Pétiová, 2017).

Tab. 1 Informovanosť respondentov o extrémistických skupinách

Hnutie	Má informácie z počutia	Stretáva ich v okolí	Patrí k nim	Nevie o nich nič	Mean
punk	40,1	19,4	5,7	34,8	2,35
skinheads	35,1	21,1	6,1	37,7	2,46
anarchisti	31,6	9,4	3,8	55,2	2,83
náboženské sekty	51,7	15,9	1,9	30,5	2,11
narkomani	46,0	27,2	3,3	23,5	2,04
antiglobalisti	22,3	7,1	3,8	66,8	3,15
nacionalisti	37,9	12,1	8,5	41,5	2,54
futbaloví chuligáni	38,5	30,7	8,5	22,3	2,14
ekologický extrémisti	34,8	10,4	3,3	51,5	2,72

Zdroj: Pétiová, 2017, s. 39

Na nasledujúcich stránkach uvádzame stručný popis a definície jednotlivých extrémistických skupín a ich spojenie s nežiaducimi sociálno-patologickými javmi. Väčšina týchto skupín sa prejavuje agresivitou, násilím a rasovou neznášanlivosťou. Každá táto skupina je charakteristická svojim presvedčením a odlišujú sa svojimi typickými znakmi.

Fašisti

Fašistické skupiny sú charakteristické rasovým násilím a diskrimináciou, sú zamerané na všetko cudzie a všetkých, ktorí sa od nich samotných niečím líšia. Vychádzajú z fašizmu, ktorého základom je rasová neznášanlivosť. Samotná ideológia fašizmu „používa extrémne formy násilia na potláčanie akejkoľvek opozície, vyznačuje sa militantným antikomunizmom, šovinizmom, využíva ekonomiku, ktorá je celkom podriadená štátu, kontroluje sa akýkoľvek

spoločenský a osobný život ľudí, používa nacionalistickú a sociálnu demagógiu.“ (Žigmund et al., 2006, s. 22) Členovia tejto extrémistickej skupiny, teda fašisti, prezentujú a podporujú fašizmus, ktorý Borošová (2006, s. 48) definovala ako „politický smer pravicovo, konzervatívne a nacionalisticky orientovaného hnutia politických strán (v Nemecku za vedenia Adolfa Hitlera a v Taliansku Mussoliniho) s metódami totalitarizmu, diktatúry, násilia.“

Žigmund a kolektív (2006) považujú hnutie fašizmu za otvorenú diktatúru so známami terorizmu. Hovoria o nej, že je nastavená proti všetkým odlišným názorom a usporiadaniu v spoločnosti, taktiež proti demokracii a socializmu.

O takejto situácii píše aj zahraničné denníky v spojitosti so Slovenskou republikou. Britský denník DailyMail, prirovnáva slovenskú politickú stranu Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS) k sympatizantom fašizmu. „DailyMail sa s výberom slov nemazná a pomenúva realitu na Slovensku úplne otvorene: "Kotleba používa nacistický pozdrav, zvaľuje všetku kriminalitu na Rómov a chce opäť premeniť krajinu na Hitlerovu bábku,“ píše britský portál. Dodáva, že ĽSNS otvorene vebí vojnový Slovenský štát, čo je stále veľmi kontroverzná téma.“ (Dnes24, 2016, www.dnes24.sk).

Politickú stranu ĽSNS spájajú so slovom fašizmus aj naše domáce denníky. Príkladom je online denník Topky, ktorý uverejnil reakciu organizátorov protestného zhromaždenia na míting strany v Košiciach, na začiatku roku 2020. „Chceme sa postaviť proti extrémnej ideológii a politickému programu, ktorý reprezentuje ĽSNS. Proti účelovému šíreniu dezinformácií, strachu a poloprávd. A vymedziť sa aj voči fašistickej ideológii, ktorej odkazy nájdeme v symbolike, v heslách, na tričkách a tetovaniach mnohých čelných predstaviteľov,“ uvádzajú organizátori.“ (Topky, 2020, www.topky.sk).

Nacionalisti

Vychádzajú z presvedčenia, že jeden národ je nadradený iným národom. Všetky záujmy a práva národa sú podľa členov tejto skupiny nadradené všetkým ostatným národom. Samotná ideológia vychádza z intolerancie a xenofóbie, teda zo strachu zo všetkého cudzieho a z neznášanlivosti. Žigmund a kolektív (2006, s. 21) hovoria o nacionalizme nasledovne: „Presvedčenie, že jeden národ je nadriadený iným a má preto viac práv. Nacionalizmus je politická ideológia, ktorá stavia záujmy jedného národa či národnostnej skupiny nad záujmy druhých a nad všetky ostatné väzby, či už ide o rodinu, priateľov, pohlavie alebo ľudstvo.“

Podľa definície od Žigmunda a kolektívu, je nacionalizmus presvedčenie o nadradenosti jedného národa nad všetkými ostatnými a všetkými sociálnymi väzbami. Iná definícia

nacionalizmu o ňom hovorí ako o uvedomovaní si príslušnosti k istému národu, ale aj ako o politike a ideológii, bojujúcej za záujmy národa a oproti ostatnej nadvláde a centrálnej moci. Je to ideológia, ktorá vyzdvihuje národ na absolútne a vyzdvihuje a slepo oslavuje národné cítenie. (Borošová, 2006)

Medzi predstaviteľov tohto hnutia, podľa ich vlastných slov, rozhodne patria členovia politickej strany ĽSNS. Ako uvádza online denník Dnes24, podpredseda strany ĽSNS sa vyjadril nasledovne. "Ako nacionalisti nemôžeme odmietnuť prvý nezávislý Slovenský štát. Uznávame ho nie preto, že bol fašistický, ale preto, že to bola naša prvá štátnosť." (Dnes24, 2016, www.dnes24.sk)

K hnutiu nacionalizmu sa pridáva aj čoraz viac slovenskej mládeže. Informuje o tom denník Plus 7 dní. „Na Slovensku sa rozširujú militantné skupiny hlásiace sa k silnému vlastenectvu, ktoré zaváňa skôr neonacizmom. Len nedávno sme priniesli článok o polovojskej brannej organizácii Slovenskí branci. Majú svoju vlajku, odznaky, nášivky, prísahu aj kódex. Stretnúť ich môžete najmä na odľahlých miestach v slovenských lesoch.“ „Úplne iné pocity však v ľuďoch vyvoláva organizácia s čiernou vlajkou, na ktorej je vyobrazená hlava vlka s veľkým nápisom Vzдор. Ide o zatiaľ neregistrovanú organizáciu Akčná Skupina Vzдор Kysuce. Ich prezentačné videá na internete úsmev na tvári určite nevyvolávajú. Tváre jej členov sú známe z pochodov k hrobu Jozefa Tisa a objavujú sa po boku novozvoleného banskobystrického župana Mariana Kotlebu.“ (Plus 7 dní, 2014, www.plus7dni.pluska.sk)

Punk

„Pre Punk je charakteristická spätosť s hudobnými štýlmi rock, heavy metal, hardcore a pod. Títo mladí ľudia sa od rovesníkov odlišujú najmä oblečením (farebné vlasy, extravagantné účesy, reťaze, obrázka, nášivky na oblečení, pearcingy...). Charakterizuje ich protest, odmietajú organizovanosť, sú apolitický, snažia sa v živote popierať všetky mravné a spoločenské hodnoty a žijú výhradne prítomnosťou.“ (Pétiová, 2017, s. 39 – 40)

Punk je možné charakterizovať ako dôsledok skinhead skupín, niektorí autori podávajú vysvetlenie, že táto skupina je založená na provokácii, ale na rozdiel od skinhead skupiny, vychádza nielen z rasovej diskriminácie. Skinhead skupiny vychádzajú prevažne z agresivity a rasovej diskriminácie a neznášanlivosti. Punk vychádza z diskriminácie tiež, ale už nie rasovej. Predstavitelia tejto skupiny väčšinou prezentujú neorganizovanosť a prebrali určité znaky od anarchistov.

Skinhead

Medzi základné charakteristiky tohto hnutia patrí nepriateľstvo voči menšinám, hlavne Rómom, černochoom, ľuďom inej rasy, ale aj takzvanému bielemu odpadu. Sem zaradujú anarchistov, komunistov, bezdomovcov, kriminálnikov, homosexuálov a podobne. Časťou ich štýlu života je poriadok a disciplína, ale dominantnou je agresia, rasizmus, náboženská neznášanlivosť, nenávisť voči všetkým ľuďom, ktorý sa odlišujú farbou pleti, alebo odlišnými názormi. (Pétiová, 2017)

Avšak pôvodné tradície zahŕňajú kultúru, hrdosť, lojalitu a dedičstvo skinheadov. Až keď prišli nacisti, začala sa objavovať zmena v týchto tradíciách.. Pre nacistov znamenala pôvodná tradícia len bielu rasu. Jednota bola len medzi bielymi, tí mali držať spolu a vylúčiť všetky ostatné rasy. Ak by neprišiel nacizmus, pravdepodobne by im ostala tradícia robotníckej triedy, namiesto toho však nechali zničiť význam svojej tradície. Nová tradícia bola založená podľa rasy. (Borgeson – Valery, 2018)

„Rovnako ako iné subkultúry zamerané na agresiu, aj boj je bežnou súčasťou životného štýlu skinheadov. Je to zdroj legitimacy a spôsob získania rešpektu. Pre niektorých skinheadov je násilie zdrojom potešenia a často lákadlom, ktoré láka mladých ľudí do subkultúry v prvom rade. Je zriedkavé nájsť skinheada, ktorý nikdy nebol niekedy v živote bojovať.“(Travis – Hardy, 2012, s. 6)

Zoznam bibliografických odkazov

BORGESON, K., VALERI, R. M. 2019. *Skinhead History, identity, and Culture*. New York : Routledge, 2019. 150 s. ISBN 978-1-315-47481-6.

DNES24. *SVET O SLOVENSKU: Kotlebovci chcú premeniť krajinu na "Hitlerovu bábkú"*. 2016. [on-line]. [cit. 2020-12-11]. Dostupné na: <https://www.dnes24.sk/svet-o-slovensku-kotlebovci-chcu-premenit-krajinu-na-hitlerovu-babku-256904>

DOHOVOR O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN z 18. decembra 1979 v New Yorku. Dostupné na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/CEDAW_1979.pdf

EURÓPSKA SOCIÁLNA CHARTA z 3. mája 1996 v Štrasburgu. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/legislative/dokumenty-zoznamy-pod/europska-socialna-charta-revidovana.pdf>

EURÓPSKY DOHOVOR O OBČIANSTVE z 6. novembra 1997 v Štrasburgu. Dostupné na:
<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2000/418/>

EURÓPSKY DOHOVOR O OCHRANE ĽUDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÝCH SLOBÔD
zo 4. novembra 1950 v Ríme. Dostupné na:

https://www.echr.coe.int/documents/convention_slk.pdf

FISCHER, S., ŠKODA, J. 2014. *SOCIÁLNÍ PATOLOGIE. Závažné sociálne patologické jevy, príčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozšírené a aktualizované vydání.* Praha : Grada Publishing a.s, 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.

KRESÁK, P. 1997. Základné práva a slobody v Ústave SR a koncepcia ich ochrany. In KRESÁK et al. *Občan a demokracia.* Bratislava : Polygrafia SAV, 1997. s. 97 – 116. ISBN 80-967169-7-2.

MEDZINÁRODNÝ PAKT O HOSPODÁRSKYCH, SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH
PRÁVACH z 16. decembra 1966 v New Yorku. Dostupné na:

<https://www.amnesty.sk/wpcontent/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-hospod%C3%A1rskych-soci%C3%A1lnych-a-kult%C3%BArnych-pr%C3%A1vach.pdf>

MEDZINÁRODNÝ PAKT O OBČIANSKYCH A POLITICKÝCH PRÁVACH z 16.
decembra 1966 v New Yorku. Dostupné na:

<https://www.gender.gov.sk/dokumenty/dokumenty-osn/medzinarodny-pakt-o-obcianskych-a-politickych-pravach/>

PLUS 7 DNÍ. *Nacionalisti z Kysúc sa chvália bitkou od policajtov a netaja politické ambície.* 2014. [on-line]. [cit. 2020-12-11]. Dostupné na:

<https://plus7dni.pluska.sk/domov/nacionalisti-kysuc-chvalia-bitkou-policajtov-netaja-politicke-ambicie>

RÁMCOVÝ DOHOVOR NA OCHRANU NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN z 1. februára 1995
V ŠTRASBURGU. Dostupné na:

[content/uploads/2020/02/Ramcovy_dohovor_o_ochrane_narodnostnych_mensin.pdf](https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2000/418/content/uploads/2020/02/Ramcovy_dohovor_o_ochrane_narodnostnych_mensin.pdf)

SEMANCOVÁ, A. 2002. *Cože? Já, a rasista?* Praha : Multikulturní centrum, 2002. 31 s. ISBN 80-238-8066-7.

ŠIŠKOVÁ, T. 2008. Slovník pojmov. In ŠIŠKOVÁ et al. *Výchova k toleranci a proti rasismu.* Praha : Portál, 2008. s. 265 – 268. ISBN 978-80-7367-182-2.

TOPKY. *Kotlebovci na východe pohoreli: FOTO Fašisti, chod'te domov, kričali ľudia na námestí v Košiciach.* 2020. [on-line]. [cit. 2020-12-11]. Dostupné na:

<https://www.topky.sk/cl/10/1853299/Kotlebovci-na-vychode-pohoreli--FOTO-Fasisti--chodte-domov--kricia-ludia-na-namesti-v-Kosiciach>

TRAVIS, T. A., HARDY, P. 2012. *Skinheads. A Guide to an American Subculture*. Santa Barbara : Greenwood, 2012. 161 s. ISBN 978-0-313-35954-5.

ZÁKON č. 85/2008 Z.z. zo 14. februára 2008 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z.z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

ŽIGMUND et al. 2006. Program výchovy k tolerancii a ľudským právam. Žilina :Euroformes, 2006. 145 s. ISBN 80-89266-09-6.

KONTAKT

Prof. PhDr. Monika Mačkinová, PhD.

Ústav zdravotníckych vied

Fakulta humanitných štúdií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

mackinova@utb.cz

Mgr. Tomáš Planka

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava

planka3@uniba.sk

Mgr. Mária Čulenová

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava

culenova21@uniba.sk

PhDr. Melinda Čakarová

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava

cakarova1@uniba.sk